

Field : Sociology, International Relations

Type : Review Article

Received:11.03.2016 - *Accepted*: 17.05.2016

Radikal Örgütlerin Ortaya Çıkmasında Batı Politikalarının Etkisi

Fatma BOZAN

Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

Öz

İslam anlayışına temel teşkil eden Eş'ari ve Maturudi geleneğinin temsilcisi olan Osmanlı Devleti'nin dağılması ve onun yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin de hilafeti fiilen ortadan kaldırması sonucu Sünni-İslam geleneğinin temsil edilme açısından zayıfladığı söylenebilir. Varşova Paketi'nin dağılmasından sonra Batının tehdit algısında değişiklik meydana gelmiş ve Rusya'nın yerine üstü kapalı bir şekilde İslam Dünyası yeni tehdit unsuru olarak kabul edilmiştir. Huntington tarafından ortaya atılan "Medeniyetler Çatışması" tezi de İslam Dünyası'nı potansiyel bir tehdit olarak gösteren görüşleri takviye etmektedir. ABD önderliğinde dünya siyasetine yön veren güç odakları Büyük Ortadoğu Projesini gerçekleştirmek için radikal örgütler üzerinden politikalar üretmeye başlamışlar, önce Afganistan'ı sonra da Irak'ı işgal etmişlerdir. Arap Baharı ile başlayan demokratikleşme hareketini engelleyerek Arap ülkelerinde diktatörlüklere arka çıkmışlardır. Batılı güçler Şii'lik ve Haricilik akımlarına destek vererek, mezhepler üzerinden bir kutuplaştırma siyaseti izlemektedirler. İzlenen bu politikalar, özellikle Afganistan ve Irak'ın işgalinden sonra hapsedilerde Müslümanlara yapılan işkence ve insanlık dışı muameleler radikal bazı akımların güçlenmesine yol açmıştır. IŞİD'in Irak ve Suriye'de ortaya çıkması bunun en açık örneğidir. İslam dünyasının kahir ekseriyeti Sünni İslam akidesine bağlı olmasına rağmen bugün Batı politikaları azınlık mesabesinde olan Şii ve Harici unsurları kutuplaştırıp savaştırmakta ve uyguladığı politikalarla radikal akımların güçlenmesine yol açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Radikal örgütler, batı politikaları, IŞİD, BOP

The Effect of Western Politics on the Emergence of Radical Organizations

Abstract

It can be said that there are two main factors weakening Sunnite-Islamic tradition in terms of representation. First, Ottoman decline and fragmentation and second the annihilation of caliphate chair by the Republic of Turkey, successor of the Ottoman Empire which was the representor of two Islamic baseline: Eş'ari and Maturidi tradition. After the Warsaw Pact was declared disbanded, the threat senses on western civilizations' minds have shifted from Russia to the Islamic World. In addition to this shift, Huntington's thesis, 'The Clash of Civilizations' also encourages the opinions which see the Islamic World as a potential threat. Power Elites dominating the world politics under the leadership of the US have started producing politics over radical organizations so as to execute Greater Middle East Initiative. Therefore, they occupied Afghanistan before, and Iraq after. They have also supported Arabic dictatorships against democratic movements awakening with the Arabic Spring. The western powers follow a polarization politics on Islamic doctrines through supporting Shi'ism and Kharijiism. These politics followed by the west, and especially inhuman treatments and tortures on Muslim prisoners in western jails after the occupation of Afghanistan and Iraq have strengthened some Islamic radical movements. The most explicit example of that has been the occurrence of ISIS in Iraq and Syria. Even if, the prevailing doctrine in Islam has been Sunniism, the western politics focus on polarization and militarization of Shi'ist and Kharijiist components and cause strengthening of radical Islamic movements.

Keywords: Radical Organizations, Western Politics, ISIS, Greater Middle East Initiative

Giriş

Birinci Dünya Harbi'nin ardından Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla, galip devletler O'nun mirasını aralarında paylaştılar ve Orta Doğu adını verdikleri bölgeyi Irak'tan Yemen'e; Mısır'dan Fas'a kadar sömürgeleştirdiler. İkinci Dünya Harbi sonrasında bölgeden çekilirken de arkalarında sınır ihtilafları, mezhep çatışmaları, halkı temsil etmekten uzak yönetimler ile kendilerine bağımlı kurumsal yapılar bıraktılar. Ayrıca bu bölgenin sürekli bir kargaşa içinde kalmasını sağlayacak İsrail gibi sun'i bir devleti de bölgeye yerleştirdiler.

Soğuk savaş döneminde bu bölge ABD ile SSCB arasındaki statik denge sebebiyle geçici bir süre de olsa Batı'nın âcil önceliği olma durumundan çekildi. Ancak 1990'lı yılların ardından Sovyetler Birliği'nin dağılması, komünist sistemin çökmesiyle Rusya Batı için birinci tehdit unsuru olmaktan çıktı. Eski Sovyet nüfuzu altındaki özellikle Doğu Avrupa ülkeleri hızlı bir şekilde Avrupa Birliğine üye olmaya başladılar. Bunlardan bir kısmı da NATO'nun şemsiyesi altına girdi. Bu siyasi gelişmelerle dünyanın tek süper gücü haline gelen ve rakipsiz kalan ABD, dünyayı kendi menfaatlerine göre yeniden düzenlemek istedi. Bu amaçla iki strateji ortaya koydu. Bunlardan birisi bir savunma paktı olan NATO'nun varlığını idame ettirebilmesi için yeni bir düşman tehdidine dünyayı inandırmak, ikincisi de enerji kaynaklarının kontrolünü elinde tutmaya devam etmek.

Birinci strateji Rusya'nın yerine tehdidin örtülü bir şekilde İslam Dünyasından geldiği tezini işlemek şeklinde uygulamaya konuldu. Bunun için kademeli olarak önce Müslümanların saldırgan "cihadist" olduğu, daha sonra "İslami terör" tehdidinin varlığı üzerinden yeni bir düşman icat edildi. 2001 yılında New York'ta ikiz kulelere yapılan saldırı sonrasında ABD "terörist devletler" grubunda saydığı Afganistan ve Irak'a askeri müdahalelerde bulundu. Bu ülkelerde yapmış olduğu yıkım, katliam ve tecavüzler ve özellikle Irak hapishanelerinde yapılan ve daha sonra medyaya yansıyan Ebu Gureyb Hapishanesindeki işkence görüntüleri çok büyük infialler ve intikam duyguları doğurdu.

İkinci strateji ise Batılı terminolojide Orta Doğu olarak tanımlanan bölgedeki İslâm ülkelerinin demokratikleştirilmesi amacıyla oluşturulduğu iddia edilen Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) idi. Ancak "Arap Baharı" olarak isimlendirilen halk hareketinin diktatörlükleri devirmesi ve bölgede demokratikleşme sürecinin başlaması ABD ve müttefiki ülkeler tarafından memnuniyetle değil, endişe ile karşılandı ve Mısır örneğinde olduğu gibi seçilmiş devlet başkanları darbe ile devrilerek tekrar diktatörlerin başa geçmesi sağlandı. Bu sürecin son örneği ise Suriye'de halen yaşanmaya devam etmektedir. Bu ikinci strateji Batı'nın enerji kaynaklarını kontrol altında tutmayı amaçladığı, demokratikleşmeyle ilgisinin olmadığını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Şüphesiz bu ikinci stratejinin tamamlayıcı bir bileşeni de İsrail'in güvenliğini sağlamaktır.

ABD başta olmak üzere küresel güç odaklarının bölgede estirdikleri şiddetin karşı şiddeti doğurması, devletler düzeyinde olmasa da halklar arasında radikal hareketleri tetikleme kaçınılmazdı. Nitekim de öyle olmuştur. Afganistan işgali ile ortaya çıkan Taliban ve El Kaide, Irak ve Suriye'nin işgali ile ortaya çıkan veya çıkarılan Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD), el Nusra ve benzeri guruplar bunun reddedilemez delilleridir. Ayrıca küresel güç odaklarının terörü de önemli bir politika aracı olarak kullandıkları gözden kaçmamaktadır. Hatta küresel ve ileri teknoloji araçları ile yapılacak bir savaşın mağluplar kadar galipleri de vurma riski dikkate alınarak küresel güçler bu amaçlarını terörist gurupları destekleyerek gerçekleştirmekte ve "vekâlet savaşları" denilen yeni bir asimetrik harp tekniği ortaya çıkmaktadır. Hedef alınan ülke için önce ihtilaf konuları bulunmakta, bu konu terörize edilerek terörist guruplar

desteklenmekte, daha sonra da uluslar arası müdahale ile ülke parçalanmaktadır. Bu şekilde yakın zamanlarda Doğu Timur ve Güney Sudan gibi sun'i devletler oluşturulmuştur. Aynı politika Azerbaycan, Bosna, Irak ve Suriye'de de tekrarlanmıştır. NATO bünyesinde sözde müttefikimiz olan ülkelerin PKK, YPG, Hizbullah, IŞİD ve benzeri terörist yapıları Türkiye'ye karşı hiçbir diplomatik nezakete aldırmaksızın hoyratça kullanmaları ve bu hususta Rusya ile bile hulus birliğine gitmeleri gözden ırak tutulmamalıdır.

1. Batı Politikalarını Şekillendiren Unsurlar

İslam dünyasına yönelik olarak Batı politikalarını şekillendiren üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki İslam dünyasının Batı karşısında bilim ve teknolojik geriliğinden kaynaklanan askeri zafiyetidir. Bu zafiyet diğer zafiyetlere de kaynak oluşturmaktadır. İkincisi, sanayi devrimi ile Batının elde ettiği gücü hiçbir insani ve ahlâki kural tanımadan diğer milletleri imha, tehcir veya asimilasyon aracı olarak kullanmasıdır. Üçüncüsü ise askeri güçle ele geçirilen ülkelerin hammadde ve enerji kaynaklarının yağmalanması, diğer yandan da bu ülkelerin mamul maddelerin satılacağı pazar olarak kullanılması, yani sömürgeleştirilmesidir. Batı Avrupa'nın son iki asırlık tarihi bunun bir özeti mahiyetindedir.

1.1. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın Jeostratejik Konumu

İslam coğrafyasının merkezinde bulunan Ortadoğu'yu önemli kılan sebeplerin başında jeostratejik konumu gelmektedir. Coğrafi olarak kıtaları birbirine bağlayan körfez, deniz ve kara ticaret yolları ve su yolları bakımından üç eski kıt'a arasında köprü olması öncelikle dikkat çekmektedir. Süveyş Kanalı, Hürmüz Boğazı, İstanbul ve Çanakkale Boğazı, Kızıl Deniz ve Basra Körfezi gibi dünyanın en kadim ve en vazgeçilmez su yolları yanında dünya ticaretinin asırlarca taşıyıcılığını yapan baharat ve ipek yolu da bu bölgede bulunmaktadır.

Bunun yanında üç semavi dinin bu bölgede doğması ve Mekke, Medine, Kudüs, Şam ve Bağdat gibi nice şehir ve beldelerin bu coğrafyada bulunması, dünyanın en eski devlet ve medeniyetlerinin bıraktığı tarihi ve kültürel zenginlik de bölgenin jeostratejik konumunu üst seviyeye çıkarmaktadır. İslam'ın "birlikte yaşama" felsefesi ile Müslüman, Musevi ve Hıristiyanları sulh içinde yönetmesine mukabil gücü ele geçiren diğer unsurlar barış içinde bir arada yaşamak yerine bölgeye tek başına hâkim olmak ve sair din mensuplarını ortadan kaldırmak veya uzaklaştırmak istemesi de sürekli bir ihtilaf kaynağına dönüşmektedir.

Üçüncü ve belki de en önemli husus ise bu coğrafyadaki petrol ve doğal gaz kaynaklarının tüm dünya rezervi dikkate alındığında yaklaşık üçte ikisini teşkil etmesidir. Petrol ve doğal gaz kadar gündeme gelmemekle beraber dünya üzerinde kritik öneme sahip olan ve nükleer santraller ile savunma sanayinde kullanılan bor ve toryum madenlerinin tüm dünya rezervinin neredeyse üçte ikisinin Türkiye'de bulunması da bir kenara not edilmelidir. Mevcut hammadde ve enerji kaynakları bölgenin refahını üst seviyeye çıkaracakken zafiyetine sebep olmakta ve zaafı sebebiyle bölge insanların refah bir yana hayatını korumada acze düşmesine yol açmaktadır.

1.2. Bölgenin Siyasi ve Sosyal Konumu

Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Harbi sonunda tasfiye edilmesi ve Hilafetin lağvedilmesiyle İslam dünyasında iki önemli boşluk ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri dünya siyasetinde Müslümanların temsil edilmemesi ile ortaya çıkan siyasi boşluk, diğeri de Hilafetin ilgasıyla

Sünni İslam geleneğinin zayıflatılması ile ortaya çıkan mânevi boşluktur. Bu durum 1. Dünya Savaşı galip devletlerinin bölgeyi kontrol altında tutmak ve kendileri için tehdit olmaktan çıkarmak ve menfaatleri doğrultusunda kullanmak için sun'i olarak oluşturulduğu düşünülmektedir.

İngiltere ve Fransa bölgeden çekilirken geride sınır ihtilafları, anlaşma yaptıkları halkı temsil etmekten uzak diktatörlükleri bırakmışlardır. Ayrıca mezhep ve etnik çatışmalara sebep olacak bir yapı oluşturmuşlardır. İslam birliğinin sağlanmaması için istihbarat elemanları vasıtasıyla halkları birbirine karşı kışkırtıp düşman haline getirmek için faaliyetlerde bulunmuşlar, mesela yıllarca Araplara Türkler sizi sömürdüler derken, Türklere de Araplar sizi 1. Dünya Savaşında arkadan vurdu propagandasını yapmışlardır.

Bölgedeki sosyal yapının etnisite ve mezhepler açısından çok parçalı olması da istismar için bir fırsat olarak görülmüştür. Oysa İslam devletlerinin bölgeye hâkim olduğu dönemlerde İslam'ın hoşgörü ve birlikte yaşama anlayışı sebebiyle sayıları az veya çok olsun her etnik unsur ve farklı inanç sahibi grup burada varlığını sürdürebilmiştir (Çelik, 2014: 13).

Diğer taraftan potansiyel olarak İslam dünyasını toparlayabilecek olan Türkiye'yi iç meselelerle zayıflatıp, parçalayıp küçültmek için Kürt meselesini kullanıp PKK ve YPG gibi terör örgütlerinin, terörist faaliyetleri üzerinden doğuda bir Kürdistan devleti kurduğunu hedefledikleri görülmektedir. Ayrıca soykırım iddiaları üzerinden kışkırtılan Ermenilerin kurduğu ASALA terör örgütü ile de yıllarca Türkiye uğraşmak zorunda bırakılmıştır.

Osmanlı sonrası Ortadoğu'nun bugün mevcut hukuki sınırları halen değişmeye devam etmektedir. Yaşanan süreçle hukuki sınırların ötesine taşan jeopolitik sınırlardan kaynaklanan sorunlar, dinamik bir şekilde bölge içi dengeleri sarsmaktadır. Bu ortam kimi zaman hammadde kaynaklarının kontrolü, kimi zaman etnik köken, kimi zaman da güvenlik politikaları üzerinden sınır anlaşmazlıklarını sürekli olarak gündemde tutmaktadır. Petrol konusu, bölgede refahın ve kalkınmanın olduğu kadar başka birçok çatışmanın da temel sebebidir (Dağ, 2015: 11).

Sosyal problemlerin başında eğitimsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, göç, antidemokratik yönetimler, teröre kaynaklık etme, süregelen anlaşmazlık ve çatışmalardır. Bölgedeki despot yönetimler nedeniyle bölge geri kalmıştır ve bölgedeki çatışma ve savaşlar devam etmektedir. Akdeniz'in iki tarafındaki ekonomik farklılık giderek daha da artmaktadır. Bölgenin öne çıkan eksiklerden biri de demokrasi ve insan haklarıdır. Arap Baharı olarak anılan hareket ve ayaklanmaların temel sebebi de insanların demokrasi talepleridir (Çelik, 2014: 60).

2. Bölgeye Yönelik Batı Politikaları

Sosyal hadiseler çok yönlü olduğundan Batılı Devletlerin İslam coğrafyasına yönelik politikalarını sadece enerji kaynaklarını ele geçirme arzusuyla sınırlandırmak doğru olmaz. Belki en önemli sebep bu olabilir ama bunun yanında dini, siyasi, askeri ve kültürel sebepleri de dikkate almak gerekir. Bu günkü Batı politikalarının daha iyi anlaşılabilmesi için, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında cereyan eden hadiselerin bilinmesi önem arz etmektedir.

20. Yüzyılda Batılı devletlerin nazarında şark; medenileştirilmesi, ehlileştirilmesi gereken bir saha olmuştur. Dönemin devletlerinin dilindeki Şark meselesi olarak tarihe geçen kavramın açılımına baktığımızda, Hristiyan Avrupalıların Müslüman doğu milletlerini ekonomik ve siyasi nüfuz ve hükmü altına almak amacından oluşan tarihi meselelerin hepsini içine aldığı

görlür. Batı bu siyaseti daima sömürge ile paralel olarak götürmüştür. 20.yüzyılda devam eden bu siyaset Osmanlı Devletinin yıkılmasına kadar sürmüştür.

19. yüzyılın ikinci yarısında hasta adam olarak nitelendirilen Osmanlı Devletinin mirasını aralarında paylaşmak için harekete geçen Batılı devletlerden sömürgeci zihniyetini devam ettiren İngiltere için Hindistan yolunun emniyetini korumak en önemli hedefti. İngiltere Malta, Aden ve Kıbrıs ı ele geçirdi, 1882 yılında Mısır ı işgal etti. İngiltere 1885 Berlin Konferansı'ndan sonra Nil Nehri'nin bütünlüğünü korumak için Mısır'dan güneye inip Sudan'ı da ele geçirmek istedi. Burada Müslümanların direnişiyile karşılaşan İngiltere bir süre Sudan a dokunmasa da 1896 da ülkeyi işgal etti. Böylece Afrika'nın kuzeyinde İskenderiye'den, güneyinde Cape Town'a kadar geniş bir şerit hâlinde uzayan büyük bir sömürge imparatorluğu kurulmuş oldu.

1. Dünya Savaşı sırasında Fransa ve İngiltere yayınladıkları ortak propaganda belgesinde; uzun zamandan beri Türk zulmü (!) altında yaşayan halkların bağımsızlıklarına yardım etmek için savaştıklarını Ortadoğu halklarının kendi kaderini tayin hakkını uygulayacaklarını ve Ortadoğu ülkelerinde kendi serbest seçimlerine dayanan ulusal hükümetler kuracaklarını bildirmişlerdir. Ancak İngiltere ve Fransa bölgedeki çıkarlarını korumak ve sömürgelerini sürdürebilmek için bölge ülkelerinin siyasal, sosyal ve ekonomik yapılarına müdahalelerde bulunmuşlar, etnik, din ve mezhep ayrılıklarını derinleştirip, küçük birimler oluşturmuş, dar bölgeci zihniyetleri aşılayarak kökleştirip parçalamaya yeni boyutlar kazandırmışlardır. Bu böl ve yönet taktiği ile bölgeyi İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar kontrolleri altında tutmayı başarmışlardır (Taşlı, 1986: 9).

Ayrıca etkileri günümüze kadar devam edecek olan Filistin topraklarında İngiltere'nin önderliğinde 1948 de İsrail Devletinin kurulmasını sağlamışlardır. İsrail kuruluşundan itibaren Araplarla yaptığı savaşlar neticesinde bölgeye kalıcı olarak yerleşmiş ve gayr-ı meşru yollardan topraklarını sürekli genişleterek bu günkü durumuna getirmiştir (Çelik, 2014: 11).

2.1. Soğuk Savaş Dönemi

2. Dünya Savaşından sonra dünyadaki güç dengeleri yeniden şekillenmeye başlamış, Fransa, İngiltere, Almanya ve Japonya'nın yerini SSCB ve ABD almıştır. Almanya'yı savaşta yenmek için ABD'den silah ve teknolojik destek alan SSCB bu sayede ABD'ye denk bir süper güç olmuş ve dünya iki kutuplu bir hâl almıştır (Çelik, 2014: 11).

Soğuk Savaş döneminin 'dehşet dengesi' ile ABD ve SSCB arasında oluşan iki kutuplu dünya kısa süreliğine de olsa İslâm ülkeleri için nispeten kendini toparlama dönemi olmuştur. SSCB'de Devlet Başkanı Gorbaçov'un başlatmış olduğu 'açıklık ve yeniden yapılanma' politikaları Doğu bloğunun çözülmesine engel olamamış, 9 Kasım 1989 yılında Berlin Duvarı yıkılmış, 1990 yılında SSCB dağılmış, 1991 yılında Varşova Paktı feshedilmiş ve 45 yıllık 'Soğuk Savaş' dönemi de böylece sona ermiştir (Polat, 2006: 60).

Bu dönemde Bölge Soğuk Savaş dengeleri içinde daha az edilgen ama daha fazla bölünmüş bir görünüm arz ediyordu. 1950'lerin ortasından itibaren Bağdat Paktı ile somutlaşan bu bölünmüşlük, Mısır'ın başını çektiği milliyetçi/devrimci dalga ile Suudi Arabistan'ın başını çektiği muhafazakâr/statükocu söylem arasında kırılmalara yol açmış, bu bölünmüşlük ABD ve Sovyetler Birliği taraftarlığı üzerinden bölge ülkelerinin birbirleriyle rekabetini ve kimi zaman da Yemen iç savaşında olduğu gibi vekâlet savaşlarını beraberinde getirmiştir (Dağ, 2015: 11).

2.2. Soğuk Savaş Sonrası Batı Politikaları

SSCB'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile iki kutuplu sistem sona ermiş, bunun yerini yalnız ABD egemenliğinin söz konusu olduğu tek kutuplu sistem almıştır. Soğuk Savaş'ın kapitalist bloğun zaferiyle sona ermesinden sonra, ABD için yeni hedef Rusya Federasyonu'nun yerine geçebilecek bir yapının bir şekilde engellenmesidir. Bu temel politikaya göre ABD, küresel hegemonyasına meydan okumasa bile, dünyanın herhangi bir bölgesinde ABD'nin çıkarlarına ters düşecek bir bölgesel gücün ortaya çıkmasını engellemeyi amaçlamıştır (Çelik, 2014: 27).

Soğuk Savaş sonrasında ABD dünya siyasetini dizayn eden temel güç olmuştur. ABD liderliğindeki Batı BM, IMF, Dünya Bankası, NATO ve benzeri yapılarla hegemonik gücünü kurumsallaştırmıştır. Dünyadaki Hıristiyan hâkimiyetinden çok hoşnut olduğu anlaşılan Papa 2. John Paul'un 1999 yılında yaptığı açıklama ikinci bir niyeti ortaya koymaktadır. "Birinci bin yılda Avrupa Hıristiyanlaştırıldı. İkinci bin yılda Amerika ve Afrika, üçüncü bin yılda ise Asya'yı Hıristiyanlaştıralım. Asya'yı Hıristiyanlaştırmanın yolu Türkiye'den geçmektedir"(Ulus, 2009: 235-236).

Günümüzün tek egemen gücü ABD, kendi gücünü ve hâkimiyetini devam ettirebilmek için dünyanın her yerinde yayılcı bir politika yürütmektedir. ABD'nin dünya genelinde uyguladığı yayılcı siyasetin sebeplerini birkaç maddede toplayacak olursak; bunlardan ilki, ABD'nin kendi vatandaşlarının ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamak ve memnuniyetlerini sağlamak için daha çok enerji kaynaklarına ihtiyaç duymasıdır. İkinci olarak, savaş sırasında üretime hız veren ABD'nin, savaş sonrası sanayi ve tarım üretiminin kendi ihtiyaçlarının çok ötesinde geçmesine neden olmuştur. Bu sebeple ABD'nin siyaset yapıcıları ve ekonomistleri ihtiyaç fazlası ürünleri satmak hem de ekonomik büyümeyi hızlandırmak için yabancı pazarlara girilmesinin gerekli olduğunu inandırıyor, hatta bunun sağlanması adına gerekirse saldırgan bir dış politika izlenmesi gerektiğini savunuyorlardı.

Bu yayılcı politikanın nedenlerinden son olarak üçüncüsü; ABD'ye yön veren aydınlar ve akademisyenler arasında sosyal Darwinizm ve ırkçılık düşüncelerinin yaygınlaşması şeklinde ifade edilebilir. Bu düşünce akımının etkisi ile Batı beyaz ırkı diğer ırklardan üstün sayarak zayıf ve geri kalmış diğer dünya ülkelerini medenileştirmek ve Hıristiyanlaştırmak istiyordu. Ortadoğu bölgesi için de yayılma politikaları bunlardan çok farklı değildir. ABD gerek Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına sahip olmak veya kontrol altında tutmak, gerekse bölgede kendi istediği çizgiye gelmeyen ve kendi güttüğü politika dışında hareket eden ülkelere saldırı düzenleme hakkını kendinde görmektedir (Çelik, 2014: 29).

ABD ve diğer Batılı güçlerin İslam coğrafyasının enerji kaynaklarını sömürme, siyasi ve iktisadi bir güç olmalarını engelleme ve dünya siyasetinde edilgen bir konumda tutmak için politikalarını bölge üzerinde uyguladıkları görülmektedir. Bunun açık belgelerinden birisi de 1999 yılında ABD kongresinden geçen "ulusal güvenlik stratejisi belgesi" ve "ipek yolu strateji yasası" olarak bilinen ABD Avrasya'sını oluşturmaya yönelik politika belgesidir. Belgenin özü, enerji koridorlarını kontrol etme ve orta vadede Türkiye'yi oyalama politikasıdır (Kök, 2009: 2-3).

2.3. 11 Eylül'ün Getirdikleri

11 Eylül 2001'de New York'taki ikiz kulelere yapılan ve mahiyeti bugüne kadar açıklık kazanmamış olan saldırı üzerinden ABD bir 21. Yüzyıl vizyonu ortaya koymuştur. Bu vizyonun birinci unsuru, İslam'ın tehdit olarak algılandığının açık ilanı ve "haçlı seferi" ifadesinin bazı devlet başkanlarının dillerine dolanmasıdır. Sovyetlerin dağılmasından sonra onun yerine hedef tahtasına İslam'ın ve Müslümanların oturtulması için zaten gerekli mesailer yapılmış, Medeniyetler Savaşı tezi her türlü akademik ve askeri platformlarda işlenmiş; medya, iş ve siyaset dünyası bu teze ikna edilmişti. Artık yeni düşman terördü, ama terör mücerret bir kavram olduğundan ete, kemiğe büründürülmesi gerekiyordu. Müslümanlar önce cihadist, sonra fundamentalist, daha sonra da terörist olarak yaftalanmış ve bu iş de böylece halledilmiştir. 11 Eylül saldırıları bir terör saldırısı olarak ilan edilmiş ve saldırının suçluları da hemen belirlenerek önce Afganistan arkasından da Irak işgal edilmiştir.

Ancak bu iddialar herkesi ikna edememiştir. Nitekim bazı yazarlar ABD'nin çıkarlarını korumak amacıyla yapacaklarını meşrulaştırmak için "İslami kaynaklı uluslararası terör" kılıfını kullandığına dikkati çekmişlerdir (Çelik, 2014: 33).

11 Eylül saldırısından en fazla etkilenenler ise Müslümanlar olmuştur. Terörle mücadelede desteğine başvuru ülkelerden özellikle Rusya, Hindistan, İsrail ve Çin kendi Müslüman azınlıklarına uyguladıkları politikaları sürdürmek için bu olayı fırsat bilmişlerdir. İsrail Başbakanı Şaron, Yaser Arafat'ı "İsrail'in Bin Ladin'i" ilan etmiştir (Polat, 2006: 59).

2.4. Afganistan'ın İşgali

ABD NATO'yu kullanarak dünyada 40'a yakın devletin de desteğini alarak 11 Eylül saldırılarından sorumlu tuttuğu Usame Bin Ladin'i koruduğu gerekçesiyle Afganistan'a saldırmıştır. ABD'nin halı bombardımanı denen ve 'orantılılık' ilkesine uymayan silahları kullanması, vakum ve misket bombaları atması sonucu çok sayıda masum sivil hayatını kaybetmiştir.

ABD 11 Eylül terör eylemlerini Anglosakson medeniyete yapılmış bir savaş ilanı olarak tanımlamış ve terörün küresel bir güç olduğu algısını oluşturarak, dünyanın sürekli bir savaş ortamında tutulmasını kurumsallaştırma ve meşrulaştırma çabası içine girmiştir. Ancak 11 Eylül saldırıları ile ilgili değişik görüşler bulunmaktadır. Kaçırılan uçağın neden durdurulmadığı, ikiz kulelerin çökme şeklinin kontrollü yapılan bir iş olduğu görünümü vermesi, Dünya Ticaret Merkezi'nde uçağın çarpmadığı yedi numaralı binanın yıkılması bunlardan sadece bazılarıdır. Bu sebeplerden dolayı 11 Eylül olayının Afganistan'daki mağaralarda yaşayan insanların yönettiği bir El-Kaide saldırısı değil, Amerika içinde koordine edilen ve terör korkusu oluşturmayı ve ortak bir terörizm düşmanı oluşturmayı hedefleyen bir saldırı olduğu düşünülmektedir (Çelik, 2014: 36).

Sonuç olarak 11 Eylül saldırılarının ABD tarafından kurgulanan "yenidünya düzeni" için elverişli bir araç olduğu açıktır. Uluslar arası terör kavramı bundan sonra hem NATO'nun meşruiyeti için, hem de İslam dünyasını kontrol etmek için kullanılacaktır. Zira onların gözünde artık terör İslam'la eşitlenmiştir. Başka hiçbir din ve ırk terörün sıfatı olarak kullanılmazken bunu İslam'la birlikte anmak ve bunda ısrar etmek apaçık bir kin ve düşmanlığın göstergesidir. Nitekim İslâm düşmanlığı veya İslamofobi bu ülkelerde hızla artmış, bu düşmanlığı ana politikası yapan partiler kurulmaya ve parlamentolara girmeye başlamıştır.

2.5. Büyük Ortadoğu Projesi Veya Enerji Kaynaklarını Kontrol Etme

Ortadoğu; Rusya ile sıcak denizleri, Doğu ile Batıyı, Akdeniz ile Hint Okyanusu nu birbirine bağlayan, aynı zamanda Avrupa ile Asya arasındaki bütün ticarî ve kültürel bağlantıların yapıldığı bölgeye İngilizlerce verilen addır. Yeryüzünün en önemli kara ve su yollarını kumanda etmesinin kendisine kazandırdığı eşsiz jeopolitik değer, Ortadoğu'yu tarihin ilk dönemlerinden bu yana dünya egemenliği peşinde koşan güçlerin ilk hedefi haline getirmiştir (Turan, 2002: 16).

11 Eylül saldırılarının ABD'de meydana getirdiği etki sonrasında Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) gündeme gelmiş ve terörizmle savaş, radikal hareketlerin sınırlandırılmasına yönelmiştir. BOP, dönemin ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanı olan Rice tarafından, Fas'tan Çin sınırına kadar 22 ülkenin siyasi ve ekonomik coğrafyasının değiştirilmesi hedefi olarak tarif edilmiştir. İlerleyen zaman içinde BOP, Kuzey Afrika, Kafkasya ile Orta Asya ülkelerini alarak, Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (GOP) haline dönüştürülmüş ve Çin'e kadar uzanan coğrafyada, sivil toplum hareketlerinden kuvvet kullanımına kadar varan çeşitli yöntemlerle, Batıyla uyumlu rejimlerin tesis edilmesi hedefine yöneltilmiştir.

Aldığı yoğun eleştiriler yüzünden geri çekilen “Büyük Orta Doğu Projesi” veya daha sonraki ifadesi ile “Genişletilmiş Büyük Orta Doğu Projesi”, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından hazırlanan ve özellikle de İslam Dünyası üzerindeki hâkimiyet ve denetimini devam ettirmeye yönelik bir projedir.

Dönemin ABD Başkanı G.W. Bush tarafından ortaya atılan (BOP) veya Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Müşterek bir Gelecek ve İlerleme İçin Ortaklık İnisiyatifi (Greater Middle East Initiative veya Partnership for Progress and a Common Future with the Region of the Broader Middle East and North Africa) ile çizilen coğrafi sınırların alenen telaffuz edilmese de bunun İslam coğrafyası olduğu herkes tarafından anlaşılmaktadır.

Büyük Ortadoğu Projesi yüzölçümü çok geniş bir alandaki ülkeleri kapsamaktadır. Sınırları doğuda Orta Asya ve Moğolistan, batıda Fas, Moritanya, kuzeyde Kafkasya ve Türkiye, güneyde Arap dünyasından Somali'ye kadar uzanır. Projenin kapsam alınan ülkeler; Moritanya, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Sudan, Lübnan, Filistin, Ürdün, Suriye, Türkiye,(daha sonra çıkarılmış) Irak, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen, İran, Pakistan ve Afganistan. Daha sonra Türkiye çıkarılmıştır. Bu sınırlar içindeki ülkelerin büyük çoğunluğu Müslüman olsa da proje bütün İslam ülkelerini kapsamamaktadır. ABD'nin “stratejik enerji kaynaklarının ve ulaştırma hatlarının denetim altında tutulmasına yönelik” ulusal çıkarları ile örtüşen ülkeler olduğu dikkat çekicidir. (Günal, 2004, s.159)

Çünkü coğrafi olarak Fas'tan Pakistan'a; Türkiye'den Yemen'e kadar bir alana tepki çekmemek için İslam yerine Ortadoğu veya Genişletilmiş Ortadoğu demek örtülü niyeti değiştirmemektedir. Müslüman ülkelere demokrasi ihracı adı altında şekillendirilen, gerçekte bu ülkelerin enerji kaynaklarını kontrol altına almak ve pazarlarını kendi şirketlerine açmayı amaçlayan bu politikanın Türkiye'yi ilgilendiren iki temel özelliği bulunmaktadır.

Birincisi, ABD'nin kontrolü altında İslam Dünyasının yeniden şekillendirilmesi; ikincisi ise Türkiye'nin model olarak ileri sürülmesi suretiyle dışarıda tutulması ve İslam Dünyasında belirleyici bir rol oynamasının önüne geçilmesidir (Bozan, 2015: 701-702).

Görüldüğü üzere BOP' un asıl hedefi ABD'nin Ortadoğu bölgesindeki tüm petrol kaynaklarına hâkim olma isteği olup ABD yirminci yüzyıl sonlarından itibaren bilinen dünya hâkimiyet teorilerinden ayrı olarak enerji havzalarının ve enerji iletim hatlarının kontrolüne dayanan yeni bir hâkimiyet teorisi geliştirmiştir. Bu yaklaşım, yirmi birinci yüzyılda küresel mücadelenin ana çerçevesini açıklayan bir teori haline gelmiştir. Bu teori çerçevesinde ABD Ortadoğu'da ve Avrasya'da yoğun olarak bulunan petrol ve doğal gaz rezervleri üzerinde kontrol sağlamaya çalışmaktadır. ABD'nin asıl amacı, bölgedeki enerji kaynaklarını, terminallerini ve bunların intikal yollarını kontrol etmektir. Gelişmenin ve refah düzeyinin endüstriyel ilerlemeye bağlı olduğu günümüzde, enerji kaynaklarının ve bunların bulunduğu bölgelerin kontrol edilmesi büyük önem arz etmektedir (Ural, 2009: 137-138).

2.6. Arap Baharı

17 Aralık 2010'da Tunus'ta Muhammed Buazizi adında bir seyyar satıcının kendini yakması ile başlayan Ülke çapında protesto ve kamu alanlarının işgal hareketi kısa sürede ülke çapında hükümete karşı bir isyana dönüşmüş ve hükümet yıkılmıştır. Daha sonra bu hareket diğer bölge ülkelerine de sıçramış önce Mısır, daha sonra da Libya'da hükümetler devrilmiştir. Bölgede yönetenler ile yönetilenler arasındaki meşruiyet ilişkisinin yönetilenlerin rızası üzerinden yeniden tanımlanmaya başlamıştır. Bunun sancılı bir süreç olacağı ne kadar aşikârsa yol kazalarına rağmen devam edeceğini söylemek de o kadar isabetlidir. Ortadoğu halkları artık kendi kaderlerini kendileri belirleme noktasında geri döndürülemez bir yerdedir (Oğuzlu, 2011: 16).

Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan demokratikleşme hareketine verilen destek Arap Baharı'ndan esirgenecektir. Zira halk iradesini ikna etmenin bir diktatörü ikna etmek kadar kolay olmadığını gören ABD ve Batılı güçler hızlı bir dönüşle Arap Baharı'na karşı çıkmaya başlamışlardır. Suriye'de hareketin seyri ve desteğiyle ilgili değişimler ilk işaretini vermeye başlanmış, nitekim önce Türkiye'nin Suriye'ye müdahil olmasını ısrarla isteyen Batılı ülkeler daha sonra Türkiye'yi yalnız bırakarak Baas rejimi ile onun diktatörü olan Esed'i desteklemeye başlamışlardır. Mısır'da halkın seçtiği Cumhurbaşkanı askeri bir darbe ile devrilirken bu sürece açıkça arka çıkmışlardır. Daha sonraki gelişmeler ise Batılı ülkelerin Suriye üzerinden Türkiye'yi derdest etme, çevreleme, baskı altına alma ve hatta kargaşa çıkarma niyetlerini açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Tüm bu gelişmeler Batı politikalarının küresel hâkimiyeti devam ettirmeye ayarlı olduğunu, ülkelerin demokratikleşmesiyle alakasının bulunmadığını, özellikle halkı Müslüman olan devletleri kontrol altında tutma saiki ile hareket edildiğini tescil etmiştir.

3. Batı Politikalarına Karşı Ortaya Çıkan Hareketler

Osmanlı Devleti'nin zayıflaması, kendini yenilemede geç kalması ve İslam Dünyası'nda bu rolü oynayacak güçte başka bir devletin de olmaması sebebiyle Avrupa'nın büyük devletleri güç birliği içinde İslam ülkelerini kuşatmaya başlamışlar, daha sonra bu hareket bir sömürge yarışına dönmeye başlamıştır. Özellikle 1. Cihan Harbi'ni müteakip Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesiyle hamisiz kalan Müslüman halklar müstevlilere karşı direniş hareketi başlatmışlardır. Bu dönemde bağımsızlık, din ve vatan sevgisi, düşmanlarla mücadele gibi değerler İslami bakış açısıyla yeniden yorumlanmış ve işgallere karşı örgütlenerek mücadele

etme yanında farklı görüşler, fikir hareketleri ve bunlara dayalı olarak da siyasi akımlar ortaya çıkmıştır.

Bölgede Osmanlı sonrasında kurulan vesayet rejimleri, Batı orijinli farklı ideolojilerden kendi muhaliflerini doğurmakla kalmamış, tarihsel bir potansiyel olarak İslami söylemin kendini yeniden üretmesini de sağlamıştır. Toplumsal tabanını genişleten İslami tepkilerin milliyetçi veya sosyalist görünümlü vesayet rejimlerinin karşı hamleleri ile sindirilmesi, 1960'lerden itibaren daha çatışmacı bir söylem ve eyleme yönelimi getirmiştir. Çatışmacı grupların ortaya çıkışı, ne siyasi reform ne de rejim değişikliği getirmiş, hatta sorun sadece güvenlik meselesi olarak görüldüğünden, her müdahalede şiddetin dozu giderek artmış ve bugün eskisinden daha radikal gruplar ortaya çıkmıştır (Dağ, 2015: 10).

Dünyanın çeşitli bölgelerinde kendini savunmaya yönelik örgütlerin kuruluşuna paralel olarak Müslüman ülkelerde de farklı siyasi görüşlere dayalı olarak çeşitli siyasi akım ve hareketler ortaya çıkmıştır. İslam Ülkelerinde ortaya çıkan hareketleri üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar halk tarafından kurulan meşru savunma amaçlı örgütler, kuruluş şekilleri tartışmalı olmakla birlikte eylemleri açısından Batı politikalarına hizmet eden örgütler ve Batılı güçler tarafından kurulan, kurdurulan veya desteklenen örgütlerdir. Şimdi bu örgütleri kısaca gözden geçirelim.

3.1. İslam Ülkelerinde Savunma Amaçlı Olarak Ortaya Çıkan Örgütler

Batı politikalarına tepki olarak ortaya çıkan İhvanı Müslim'in, Filistin Kurtuluş Örgütü ve Taliban gibi hareketlerde temel saik vatanını koruma duygusudur. Ancak bu hareketler meşru ve itikadî yönden de doğru olmakla birlikte izledikleri metotlar sebebiyle başarılı olamamışlardır. Orta Doğu'da Batı karşıtı örgütlü hareketlerin 19. yüzyılda Mısır'da başladığı kabul edilmektedir. Mısır'da İngiliz emperyalizmine ve sömürge düzenine karşı olan Hasan El-Benna, Seyyid Kutub gibi dini kimliği görünür olan liderlerin öncülüğünde başlatılan direniş hareketleri amaçlarını gerçekleştirmede zora girince zamanla bünyesinden radikal hareketler de çıkmaya başlamıştır. Ancak altı çizilecek husus Mısır'da El-Benna tarafından kurulan İhvan-ı Müslim'in bölgedeki diğer hareketler için rol modeli oluşturmasıdır (Güngörmüş, 2007: 789).

İhvan hareketinin en büyük özelliği antiemperyalist olması ve dini canlandırmak için çabalamasıdır. İhvan 1930 yılların sonlarına kadar Mısır'ın en güçlü teşkilatlarından biri haline gelmiş, toplumun farklı kesimlerinden destek bulmuştur. Benna hareketini şöyle tanımlıyordu: "Kardeşlerim! Siz ne bir hayır kurumu, ne bir siyasi parti ne de sınırlı amaçları bulunan yerel bir teşkilatsınız. Aksine sizler bu milletin kalbindeki, ona Kur'an'la hayat verecek yeni bir ruhsunuz ve peygamberin mesajını hatırlatmak için yükselen güçlü bir sessiniz" (Nasuhbeyoğlu, 1993: 3).

Bennâ özel eğitim programları bulunan okullar açılmasına ön ayak olarak; İskenderiye'de dinî, sosyal, kültürel, ekonomik ve sportif alanlarda eğitim veren bir merkez açılması sağladı. Modern hayatla iç içe ve adil bir toplum oluşturmayı ideali haline getirdi. Kısa sürede çok sayıda insana ulaşan hareket kitlesel bir güç dengesi olmayı başardı. Mısır'da kendisinden sonra ortaya çıkacak birçok İslâmî akıma öncülük edecek olan bu hareket resmî ideolojinin karşısına siyasî duruşunun yanında alternatif eğitim programları ile de çıkarak dikkat çekti. Günlük okumalar, haftalık ve aylık çalışma programlarının yanında yıllık faaliyet takvimleri belirleyerek üyelerinin kişisel gelişimlerine yön verdi. Bu eğitim faaliyetlerini ise grup çalışmalarını şeklinde sistematik hale getirdi (Tandoğan, 2013: 5-6).

İhvan hareketi halktan destek bulan ve o destekle gelişen meşru bir örgüt olmakla birlikte devleti ele geçirerek onun üzerinden toplumu dönüştürme gibi tavandan tabana bir metot tercih ettiği için mevcut hükümet ve devlet güçleri tarafından bir tehdit unsuru olarak algılanmış, takibata uğramış ve başarılı olamamıştır.

Batı'ya karşı ikinci önemli örgütlenme 1948'de Filistin'de bir İsrail Devleti'nin kurulmasına karşı gerçekleşmiştir. İsrail'in varlığı sömürge devletlerinin Araplar arasında pekiştirdiği ayrışmaları unutturmuş ve Ortadoğu'daki devletleri birleştirici etki yapmıştır. İsrail kurulumu Arap-İsrail Savaşı patlak vermiştir. Bu savaşta İsrail kazançlı çıkmış, günümüze kadar sürecek olan sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İsrail'in kurulması ile birlikte Filistin de Araplar örgütlenmeye başlamış, Filistin Mücadelesini denetimleri altında tutmak isteyen Arap devletlerinin oluşturduğu Filistin Ulusal Konseyi, Kudüs'te Filistin Kurtuluş Teşkilatı'nı kurmuştur (Sander, 1991: 349).

Keza Fransa'nın Cezayir'i işgali esnasında da benzer şekilde direniş örgütleri oluşturulmuştur. 1948-52 yılları arası Cezayir'de işgale karşı Mesali el-Hac'ın önderliğinde kurulmuş olan Özgürlük ve Demokrasi İçin Zafer Hareketi Fransız mezalimine karşı sadece vatanını savunan meşru bir hareket olmuştur. Unutulmamalıdır ki o dönemde 10 milyonluk Cezayir nüfusunun yaklaşık altıda biri katliama uğramıştır. Bu katliamlar 1830'da Cezayir'i işgal eden Fransızların Arapları yok etmek, silip süpürmek, köklerine kibrit suyu dökmek mânasına gelen razzia dedikleri askeri stratejinin bir devamı mahiyetindedir (Baktıaya, 2010: 151). Elbette bu hunharlıklara karşı mazlum milletler kendilerini savunmak için teşkilatlanacak ve karşı koyacaklardır. Nitekim Batı'nın sömürge yönetimlerine karşı Afrika'dan Hindistan'a, Endonezya ve Malezya'ya kadar pek çok yerde halkın direniş hareketleri olmuştur.

Benzer şekilde Afganistan'ın 1979 yılında Sovyet işgaline uğraması ile ortaya çıkan Hizb-i İslami, Cemiyet-i İslami gibi grupların altında birleştiği "Afgan Cihadı" da meşru bir direniş hareketi idi. Sovyetlere karşı savaşan Taliban da bir direniş hareketi olarak başlangıçta ABD tarafından desteklenmekte iken, Sovyet işgali kalktıktan sonra aynen ABD'nin desteklediği El Kaide gibi düşman ve terörist ilan edilmiş ve Taliban'ın icraatları Batı dünyası tarafından İslami yönetim olarak sunulmuş İslam, Taliban'ın nezdinde mahkûm edilmeye çalışılmıştır (Polat, 2006: 14).

3.2. Batı Politikalarına Hizmet Eden Örgütler

Kuruluş şekilleri farklı veya belirsiz olmakla birlikte eylem ve kullandıkları metotlar itibariyle Batı politikalarına hizmet eden ve Batılı güç odaklarınınca istismar edilen bazı örgütler de bulunmaktadır. Bu örgütlerin kendilerini İslam mücahidi, savaşçısı veya fedaisi gibi adlandırmaları bir gerçeği değiştirmemektedir. O da bu örgütlerin Batılı güçler tarafından kullanılması, hem Müslümanlara, hem de İslam'ın cihanşümül mesajına zarar vermeleridir.

Bu örgütlerin yaptığı eylemlerin Sünni İslam anlayışıyla bağdaştırılması mümkün değildir. Üstelik küresel güç odakları bu örgütler üzerinden dünyadaki Müslümanların kahir ekseriyetini (%90) temsil eden Sünni İslam anlayışını Hârici ve Bâtini gibi hem azınlık teşkil eden (%10) grup kutuplaşmaları üzerinden zayıflatmak, hem de İslam'ın mesajına yönelen insanlara İslam'ı kötü, zalim ve itici göstermeye çalışmaktır. Ayrıca İslam dünyasını bir kargaşa ve iç kanama vaziyetinde tutarak kontrol altına almaktır. Bu konuda numune olarak El-Kaide ve İŞİD incelenecektir.

3.2.1. El-Kaide

El Kaide'nin kökleri Soğuk Savaş dönemine kadar uzanır. Abdullah Azzam ve Usame Bin Ladin tarafından 1987 yılında kurulmuştur. 1980'lerin sonunda ABD, Suudi Arabistan ve Avrupalı devletlerin yönettiği, Sovyetlerin Afganistan'ı işgaline karşı verilen mücadele sırasında ortaya çıkmıştır. Usame Bin Ladin ve örgütü El Kaide'nin ideolojisinin 'İslamcılık, Batı karşıtlığı ve Terörizm' üzerine kurulu üç sütundan oluştuğu söylenmektedir. El Kaide önceleri Afganistan dışına taşmıyordu ancak 1987'de Sovyet askeri birliklerinin geri çekilmesinden sonra El Kaide Amerikan karşıtı bir yapıya dönüşmüştür. Azzam'ın 1989'da öldürülmesinden sonra Usame Bin Ladin El Kaide'nin başına geçmiştir (Polat, 2006: 28).

El kaide zaman içinde başka örgütlerle de işbirlikleri geliştirmiştir. Bu işbirliğinin en açık delili 23 Şubat 1998'de, Londra'da Arapça yayımlanan El Kudüs El Arabî gazetesinde yayımlanan fetvadır. Dünya İslam Cephesi adına yayımlanan fetvada Usame Bin Ladin, Mısır Cihad örgütü lideri Ebu Yasir Rifai Ahmed Taha, Pakistan Cemiyet-ül Ulema yöneticisi Şeyh Mir Hamza ve Bangladeş Cihat hareketi lideri Fazlul Rahman'ın imzaları bulunmaktadır.

Haçlılara ve Yahudilere karşı cihat çağrısı yapan fetvada özetle "ABD tarafından İslam'ın mukaddes topraklarının bulunduğu Arap Yarımadası'nı işgal edildiği, zenginliklerinin sömürüldüğü, Yahudilere destek verildiği, Kudüs'ün işgal edilerek oradaki Müslümanların katledildiği" belirtilmekte ve "El Aksa Camii ve Mekke'yi işgalden kurtarmak ve ordularını İslam topraklarından söküp atmak için ister sivil, ister asker olsunlar Amerikalıları ve onların müttefiklerini, hangi ülkede mümkünse orda öldürmek, her Müslüman için farz" olduğu ifade edilmektedir (Polat, 2006: 31).

Bu fetvadan 13 yıl sonra El Kaide'nin lideri Usame Bin Ladin Pakistan'ın Abbatâbad şehrindeki evine ABD gizli servisine bağlı özel kuvvetler tarafından yapılan bir baskınla öldürülmüş (2 Mayıs 2011) ve cesedinin Umman Denizi'ne atıldığı resmi açıklamalarda yer almıştır. Bu hususta ABD tarafından hem uluslar arası hukuk ihlal edilmiş, hem bağımsız bir devletin hukuku çiğnenmiş, hem yargısız bir infazla Ladin dâhil beş kişi öldürülmüş, Ladin'in cenazesi ailesine teslim edilmemiş, İslam'ın cenaze ve defin ibadeti engellenerek pek çok açıdan hukuka uymayan eylemler icra edilmiştir. Ayrıca Usame Bin Ladin'in 2001'de New York'taki ikiz kulelerin vurulmasındaki sorumluluğu da ispat edilememiştir.

3.2.2. Irak-Şam İslam Devleti

Günümüzde en çok adından bahsedilen diğer bir örgüt ise Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD)'dir. Sovyetler ve arkasından ABD'nin Afganistan'a müdahalesi nasıl El Kaide'yi doğurduysa, benzer şekilde ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgali ve arkasından Irak'ta yaşanan katliamlar, cinayetler, ırz ve namusa taslitler, işkence ve zulümler de başka bir örgütü ortaya çıkarmıştır. Özellikle dağıtılan Irak ordusundan geriye kalan komutanların içinde yer alacağı radikal bir yapı. Bu yapı ABD'nin Irak'ı işgaline tepki olarak 2003 yılında "Cemaatü't-Tevhid ve'l-Cihad" adıyla kurulmuş, daha sonra "el-Kaide"ye katılarak "Irak el-Kaidesi" olarak anılmaya başlamış ve nihayet 2014'te halifeliğini ilan ederek İslam Devlet'i adını almıştır (DİB, 2015: 7).

Ebu Musab El-Zerkavi tarafından Irak'ta kurulduğu 2004 yılında "Irak el-Kaidesi" olarak bilinen örgüt, Zerkavi'nin 2006 yılında öldürülmesinin ardından "Irak İslam Devleti" adını almıştır. Ardından ise örgüt Arap isyanlarının bölgede getirdiği güç boşluğu, Suriye'deki parçalanma, Irak'taki sosyal ve siyasi nedenlerle güçlenmiş, 2014 yılında Irak ve Suriye'deki

birçok noktayı işgal ederek Temmuz 2014'te varlığını "İslam Devleti" olarak isimlendirmiştir. Örgüt Irak, Suriye, Filistin ve Ürdün topraklarını içine alan bölgede Sünni mezhebe dayalı bir İslam devleti kurmayı hedeflemektedir (Vatandaş, 2015: 1).

Irak ve Suriye topraklarında faaliyet gösteren IŞİD, ABD'ye 2011 Irak'ı terk ederken yarım bıraktığı işleri tamamlama, kaybettiği stratejik avantajları tekrar ele geçirme, İran'ın başını çektiği Şii grupların kazanımlarını boşa çıkarma ve Irak ile çevresinde arzu ettiği düzeni kaldığı yerden dizayn etme fırsatı sunmuştur. ABD çok fazla asker kullanmadan bölgedeki yerel güçleri kullanarak bölgeyi dizayn etme ve oluşacak yeni güç dengelerini kendi çıkarları doğrultusunda oluşturmak üzere işgal döneminden çok daha az sayıda ama etkin askeri varlığıyla tekrar bölgeye dönme fırsatı bulmuştur. IŞİD ile mücadele adı altında savaşı bölge ülkeleri nezdinde İslam'la savaş olarak algılanmasının da önüne geçmekte başarılı olmuş gibi gözükmektedir.

ABD 2003'te yalan istihbarata dayalı tehdit değerlendirmeleriyle Irak'ı işgal etmiş bunu da Bush'un deyimiyle önleyici işgal gerekçesiyle yapmıştır. Şimdi de bahane olarak IŞİD kullanılmaktadır. Bu amaçla önce IŞİD'e kısa sürede Suriye ve Irak'ta hâkimiyet bölgesi oluşturma fırsatı verilmiş, daha sonra uluslar arası destek sağlanarak bölgede operasyonlara girişilmiştir. Başta ABD ve Rusya olmak üzere tüm emperyal güçler IŞİD'i bahane ederek bölgeye girmekte ve kimisi yeni geliştirdiği silahları Müslümanlar üstünde denemekte, kimisi de Türkiye'yi bertaraf etmek, Sünni İslam'ı zayıflatarak Şii gruplara alan açmak, Sünni İslam'ın kadim muhalifi İran'ı bölgede güçlendirmek ve Harçılık ve Vehhabiliği Sünni İslam'ın yerine ikame etmek gibi politikaları gerçekleştirmek için sistematik bir şekilde çalışmaktadır. Bu arada IŞİD'in korunduğu, fakat ABD ve Rusya'nın himayesindeki Esed diktatöryasına muhalif Sünni grupların imha edilmek istendiği açıkça görülmektedir.

Tüm bu çabaların, 1. Dünya savaşı sonunda Avrupalıların gizli anlaşmalarla bölgede kurdukları güç dengesinin bozulmakta olduğunu görmeleri ve yeni güç dengelerinde söz sahibi olabilmek için fiziken ve fiilen bölgeye gelmek için yapıldığı anlaşılmaktadır. IŞİD'le mücadele adı altında Irak petrollerinin bölgede oluşturulacak sözde bağımsız Kürt devletleri üzerinden Türkiye devre dışı bırakılarak Akdeniz'e ulaştırılması için alt yapı hazırlanmaktadır.

3.3. Batılı Güçler Tarafından Kurulan, Kourduran Veya Desteklenen Örgütler

Batılı güç odakları ve onların destekçileri tarafından kurulan bu örgütler Müslümanlara karşı asimetrik savaşın aracı olarak kullanılan terörist organizasyonlardır. ABD'nin başını çektiği Batılı güçler tarafından oluşturulmak istenen "yenidünya düzeni" konsepti içinde bazı ülkelerin istikrarsızlaştırılması veya parçalanması amacıyla terör grupları kullanıldığı gibi, bazı ülkelere de politikalarına baş eğdirmek için terör musallat edilmekte, terörist gruplara "özgürlük savaşçısı" gibi unvanlar takılmakta, onlara politika ve lojistik desteği sağlanmakta, organize olmaları ve operasyon yapmaları için her türlü yardım verilmektedir.

Bu şekilde Sudan parçalanarak Güney Sudan adında yeni bir devlet kurulduğu gibi, Endonezya'ya ait olan Timur adasının doğu bölgesi de koparılarak Doğu Timur adında bir devlet kurulabilmiştir. Benzer şekilde Azerbaycan'da bir bölge koparılarak Karabağ adı altında önce bir devlet kourdurulmak istenmekte, daha sonra da bu kukla yapının Ermenistan'a katılımı hedeflenmektedir. Aynı oyunlar Kıbrıs'taki Türkler için de uygulanmak istenmiş fakat başarılı olunamamıştır. Keza Bosna- Hersek Devleti parçalanarak içerisinde Sırp ve Hırvatlar

için devletçikler oluşturulduğu gibi şimdi de Irak ve Suriye’de kukla devletler kurdurulmak için çalışılmaktadır.

Küresel güç odaklarının bu amaçla kurduğunu veya desteklediği terör örgütleri hayli fazladır. Burada kısaca adının anılması gereken iki yapıdan bahsedilebilir. Bunlardan birisi soykırımı iddiaları üzerinden kışkırttıkları Ermeniler ve kurdukları ASALA terör örgütüdür.

Diğeri ise Türkiye’yi parçalamak ve İslam dünyasına en ağır darbeyi vurarak birleşmelerini engellemek amacıyla desteklenen PKK’dır. Suriye’de ortaya çıkan ve PKK’nın uzantıları olan YPG ve onun siyasi mümessili olan PYD gibi terörist gruplar da aynı planın birer parçasıdır.

Uluslararası toplumun terörizmin genel kabul görmüş tek bir tanımına ulaşamamış olmasının, devletler arasındaki mevcut güç eşitsizliklerinden, siyasal sistemlerinin, ideolojilerinin, siyasal çıkar ve önceliklerinin farklı olmasına uzanan birçok sebebi vardır. Ancak saldırı, silahlı saldırı, self determinasyon, azınlık, casusluk, meşru müdafaa kavramlarında olduğu gibi uluslararası hukuk normları bazen bilinçli olarak ya hiç düzenlenmemekte ya da muğlak bırakılmaktadır. Terörizm kavramı da bunlardan bir tanesidir. Devletler kendilerini bir tanımla bağlayarak siyasi bir cenderenin içine hapsolmek istememektedirler. Terörizmin ortak bir tanımının yapılamaması birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu durum en başta terörizmle diğer siyasal şiddet türleri arasında bir ayırım yapılmasını zorlaştırdığı için terörizmle etkin mücadeleyi engellemektedir. (Taşdemir, 2015: 48).

3.4. Radikal Hareketlerin Kullandığı Metotlar

Radikal hareketlerin kendilerini İslam aidiyeti içinde sunmaları, yaptıkları eylemlerin İslam açısından meşruluğu meselesini gündeme getirmektedir. Zira İslam’ın tedvin edilmiş bir şeriatı, hukuku, kanun ve kaideleri vardır. Radikal örgütler ise Sünnî İslâm’dan ziyade Harici ve Bâtini mezhep özellikleri taşımaktadır. Dar-ül harp ve cihat anlayışı, harp hukukuna riayet etmeme, intihar bombacılığı, tekfir ve mürtetlikle suçlayarak adam öldürme vb. hareketlerle hem İslam’a zarar, hem de Batı politikalarına hizmet etmektedirler.

Radikal hareketler İslam’ın kurallarını dikkate alma veya almama konusunda ayrışmaktadırlar. İslam’da ülke içinde şiddet kullanma ve adam öldürme yasaktır. İslam ülkeleri dar-ul harp olamaz. Masum insanlara karşı her türlü bombalama ve intihar eylemleri yapılamaz. Radikal hareketler Sünnî İslam’da bu yasakların olduğunu bildikleri için kendilerini meşrulaştıracak yorumlara yönelmekte, daha çok Bâtini ve selefi mezheplere dayanmaktadırlar. İslam’da savaş hukuku ayrıdır. Dâhilde cihat ise eğitim ve ahlâki ıslah hareketleri ile sınırlandırılmıştır.

Radikal “İslami Terör Örgütleri” ismi ve telaffuzu Müslüman camiayı ziyadesiyle rahatsız etmektedir. Batı medyasında ısrarla İslam kavramının terörle yan yana anılması şuurlu bir politikanın ipuçlarını vermekte, radikal örgütlerin eylemleri üzerinden geliştirdikleri bu ifadeler İslam Dinini itibarsızlaştırma politikasının bir ürünü olarak görülmektedir. Nitekim ABD ve Avrupa’da İslam düşmanlığı (İslamofobi) hızla yayılmakta ve güçlenen ırkçı akımların partilere dönüşerek parlamentolarda temsiline dönüşmektedir.

Sonuç

Batı ittifakı İslam Dünyasının birleşmesini önlemek, sömürmek ve kontrol altında tutmak istiyor. Bu amaçla İslam ülkelerini iç savaş, kargaşa ve terör ile zayıflatmak, kaynaklarını sömürmek, aynı zamanda da mallarını serbestçe satacağı bir pazar şekline getirmeyi arzu ediyor. Yine aynı amaç için İslam dünyasında demokratik hareketleri köstekleyerek, Mısır örneğinde olduğu gibi diktatörlükleri destekliyor ve halkın iradesini diktatörler üzerinden esir almak istiyor.

Diğer yandan İslam'ı terörle; Müslümanları da teröristle özdeşleştirmek için tüm medya araçları ve akademik platformları kullanarak bir karalama ve kötüleme kampanyası yapıyor. Bu yolla hem kendi din mensuplarını İslam'dan uzak tutmak, hem de Müslümanları yalnızlaştırmak istiyor.

Batılı güçlerce yapılan işgal, zulüm ve baskılara karşı ortaya çıkan Batı karşıtı direniş hareketlerini terör olarak gösterme ve bastırma, daha ileri giderek İslam'ı terörle eşitlemeye çalışma kendilerinin kurduğu veya kurduktuğu terör örgütlerini destekleyerek bunu İslam ülkeleri için bir araç olarak kullanmak istiyor. Müslümanları önce cihadist, sonra fundamentalist, en sonunda terörist ilan ederek kendi tecavüzlerini meşrulaştırmaya; din, mezhep ve ırk ihtilafları üzerinden Müslümanları birbirine kırdırarak güçlerini sıfırlamak istiyor. Bu yolla hem kendi din mensuplarını İslam'dan uzak tutmak, hem de Müslümanları yalnızlaştırmak istiyor. Sonuç olarak İslam ittifakını geciktirmek, Batı hâkimiyetini ise takviye etmek istiyor.

Buna karşı yapılması gerekenler ise tam tersi politikalarla bu kuşatmayı bertaraf etmek şeklinde olmalıdır. Birinci olarak dağılan İslam birliğinin yeniden tesis edilmesi gerekir. Bunun için İslam İşbirliği Teşkilatı yeniden yapılandırılarak İslam ülkelerinde ortak politika belirleme ve İslam'a mugayir terör hareketlerini açık bir şekilde yasaklayacak müessir araçlar oluşturulabilir. İslam ülkeleri arasında iktisadi, ticari, askeri ve teknolojik işbirliklerini geliştirilerek İslam ülkelerinde diktatörlüklere, batı yanlısı politikalara karşı ortak hareket etme sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Baktıaya, A. (2010). 1830: Fransa'nın Cezayir'i İşgali, Abdülkadir'in Yükselişi ve Amerikan Kamuoyunda 'Abdülkadir' Hayranlığı, *Ortadoğu Etütleri*, Cilt 2, Sayı 2, s. 143-169.
- Bozan, M. (2012). Türk ve Arap Yakınlaşmasının Stratejik Önemi, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi 2, e-kitap, Malatya, s. 692-706.
- Çelik, H. (2014). Ortadoğu'da ABD Politikaları Ve Büyük Ortadoğu Projesi, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Dağ, AE. (2015). *Ortadoğu Çatışmaları, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, İstanbul.
- Diyaret İşleri Başkanlığı (2015). *DAİŞ'in Temel Felsefesi Ve Dini Referansları Raporu*, Din İşleri Yüksek Kurulu, Ankara. Erişim 19.04.2016.
- Günel, Altuğ (2004). *Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye*, www.onlinedergi.com/makaledosyaları/51/pdf_1_15.pdf.
- Güngörmüş, KG. (2007). Orta Doğu Merkezli Radikal Örgütler Ve Türkiye'ye Etkileri, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 September 2007, Ankara.
- Kök, R. (2009). "ABD'nin "Orta Doğu Projesi Ve Enerji Koridorlarının Merkezindeki Türkiye" <http://www.deu.edu.tr/userweb/recep.kok/ortadogu.pdf>. Erişim: 31.03.2016
- Nasuhbeyoğlu, T. (1993). *Mısır'da İslami Hareketler*, Pusula Derneği Yayınları, Ankara.
- Oğuzlu, T. (2011). Arap Baharı ve Yansımaları, *Ortadoğu Analiz*, Cilt:3, Sayı:36, s. 8-16.
- Polat, İ. (2006). 11 Eylül Terör Saldırıları Ve Amerika Birleşik Devletlerinin Afganistan Müdahalesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta.
- Sander, O. (2008). *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e, İmge Kitabevi*, İstanbul.
- Tandoğan, A. (2013). *Arap Baharı Sürecinde Mısır*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Taşdemir, F. (2015). İç Savaş Çerçevesinde Terörizm ve IŞİD Örneği, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 11, Sayı: 42.
- Taşlı, Ö. (1986). *Ortadoğu'ya Süper Güçlerin Etkileri*, ABD-SSCB, Fikir Yayınları, İstanbul.
- Turan, Ö. (2002). *Tarihin Başladığı Nokta Ortadoğu*, Yaydağ Yayınları, İstanbul.
- Ulusan, Ş. (2009). Şark Meselesi'nden Sevr'e Türkiye, *ÇTTAD*, VIII/18-19. S.229-256. Erişim:27.04.2016.
- Ural, A. (2009). *ABD'nin Enerji Hâkimiyeti Teorisi Ve Büyük Ortadoğu Projesi*, Akademik Orta Doğu, Cilt 3, Sayı 2.
- Vatandaş, S. (2015). *IŞİD ve Türkiye'de IŞİD Tartışmaları*, *Bilgi Analiz*, No 1